

Behandling utanför vetenskap och beprövad erfarenhet

161122

Vårdpersonal får inte *rekommendera* behandlingsmetoder som saknar stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet (HSL). När patienten väljer att pröva sådana behandlingar ska detta respekteras så länge patienten/de närstående tar hand om behandlingen. I de fall patienten önskar information om behandlingen ska denna vara förankrad vetenskapligt. I många fall saknas evidens, och då ska patienten informeras om det. Många patienter efterfrågar information endast om biverkningar. I dessa fall ska information om avsaknad av effekt inte ges. Mistelpreparat för injektion kan förskrivas om patienten begär det. Medlen har troligen inte effekt utöver placebo (+). Mistelbehandling utanför kontrollerade studier rekommenderas inte av Cochraneinstitutet (1).

Mer än hälften av alla cancerpatienter använder under någon del av sin sjukdomstid behandlingsmetoder som saknar grund i vetenskap och beprövad erfarenhet.

Naturmedel för injektion

Legitimerad vårdpersonal får endast ge injektioner som innehåller av Läkemedelsverket godkända läkemedel, eller medel som godkänts enligt licensförfarande.

Det är inte förenat med vetenskap och beprövad erfarenhet att *ordinera eller rekommendera* behandling med mistelpreparaten Helixor[®] och Iscador[®] trots att medlen är registrerade som läkemedel (2). Läkare kan däremot om patienten begär det *skriva recept*. Vanligen lär sig patienterna att ge sig injektioner själva. Det är tillåtet att förskriva sprutor, kanyler eller andra hjälpmedel som läkemedelshjälpmedel. Sjuksköterska kan ge injektionerna enligt samma regler som gäller för andra läkemedel. I de fall sjuksköterskan av medicinska, formella eller etiska skäl inte vill ge injektionerna, ska samråd med den läkare som skrivit recept genomföras. Det är oklart om sjuksköterskan har rätt att vägra ge injektioner med mistelpreparat.

Mistelpreparaten och hjälpmedlen (sprutor och spetsar) är inte rabatterade och de ingår inte i Läkemedelsförsäkringen. Barn under 18 år får behandlas med naturmedel för injektion först efter särskilt tillstånd från Socialstyrelsen.

Andra naturmedel m.m.

Det finns en lång rad preparat att köpa där effekten mot cancer inte är säkerställd. Det kan gälla vitaminer, ginseng, tributyrat, granatäpple, Q-10, björkaska, fiskprodukter, spårämnen, mineraler, cannabis, andra växtextrakt mm. Ofta rekommenderar fabrikanterna intag via munnen, men beredningar för utvärtes bruk förekommer också. En viss kontroll utövas av statliga organ, men biverkningar kan förekomma och ska anmälas på samma sätt som läkemedelsbiverkningar.

Andra behandlingsmetoder

Små och stora magneter, ”joniserad syrgas”, massagetekniker m.m. erbjuds ibland till cancerpatienter. Att föreslå och mot betalning genomföra sådan behandling vid tumörsjukdom är enligt lag förbjudet. Akupunktur har i Sverige en etablerad plats vid behandling av smärta och illamående mm. Någon effekt mot cancer finns dock inte dokumenterad.

Positivt tänkande m.m.

Massmedia innehåller många vittnesbörd om hur kroppens ”egna läkande krafter” kan stärkas genom

olika åtgärder. En rad hälsohem, kostregimer, samtalsmetoder anges kunna hjälpa. Legitimerad vårdpersonal kan endast rekommendera sådana alternativ som vid någon typ av vetenskaplig utvärdering visat effekt på livskvalitet och/eller överlevnad.

Antroposofi är en samlad mängd av tankar kring hälsa, kropp och själ. De har inte naturvetenskaplig grund. Antroposofier i Sverige har betytt en del för utvecklingen av konst, musik och annan kultur inom sjukvården. Vidarkliniken utanför Stockholm är ett antroposofiskt sjukhus där antroposofisk behandling går hand i hand med vetenskapligt grundad medicinsk behandling. Antroposofisk behandling innefattar ibland injektioner med homeopatiska medel. Sådan behandling är inte tillåten i Sverige.

De patienter som önskar vård på Vidarkliniken kan vända sig direkt till Vidarkliniken, www.vidarkliniken.org. Till patientens egenremiss och ansökan kan på patientens begäran bifogas medicinsk information, epikriskopia eller liknande från legitimerad läkare som vårdat patienten. Patientens egenremiss och läkarens information räcker som underlag för att patienten ska kunna söka bidrag till vistelse på Vidarkliniken. Observera att det är patienten och inte läkaren som tar initiativ till vistelse på Vidarkliniken. Bidrag från regionen förutsätter vårdavtal. Region Halland har inte avtal med Vidarkliniken, och Västra Götalandsregionen har nyligen avslutat sitt avtal med Vidarkliniken.

Placebobehandling

Ibland används behandlingsmetoder som ännu befinner sig på utvecklingsstadiet, eller som är medicinskt motiverade mot ett annat sjukdomstillstånd än det som är aktuellt för patienten. Avsikten kan vara att ge patienten hopp. Att behandla på sådana grunder är inte tillåtet. Det kan i många fall leda till försämrat förtroende för sjukvården. Vill patienten sätta sitt hopp till något utanför gängse terapi ska de som arbetar i vården stödja en sådan strävan - så länge det inte skadar viktig behandling. Men initiativet får aldrig komma från läkare eller annan vårdpersonal! Att etablerad behandling kan få en effekt som överdrivs av patienten – placeboeffekt – är väl studerat och ett fenomen som ofta är mycket positivt.

När ge råd?

När patienten aktivt frågar om ovetenskapliga behandlingsmetoder måste svaret vara sant. Det är viktigt att klargöra att patienten kan besluta själv i de fall det inte rör sig om medicinsk behandling som patienten inte får utföra själv (t ex operation, strålbehandling) och att patientens beslut kommer att respekteras.

Närståendes roll

När de närstående har synpunkter och frågor kring ovetenskaplig behandling är det viktigt att klargöra att det är patienten och läkaren som beslutar. Samtala helst om dessa frågor i patientens närvaro!

Om patientens tillstånd är så allvarligt att samråd inte är möjligt får legitimerad vårdpersonal inte medverka till behandling som saknar grund i vetenskap och beprövad erfarenhet. De närstående måste ges tillfälle till information och stöd. Många av de metoder som förekommer kostar mycket pengar för patienten. Undvik att ta med detta i resonemanget med patient och närstående. Patientens beslut i privata ekonomiska angelägenheter ligger utanför vårdpersonalens ansvarsområde.

Referenser:

1. Horneber M, Bueschel G, Huber R, et al. Mistletoe therapy in oncology. Cochrane Database of Systematic Reviews 2008, Issue 2. Art. No.: CD003297. DOI: 10.1002/14651858.CD003297.pub2.
2. <https://lakemedelsverket.se/LMF/Lakemedelsinformation/?nplid=19931021000015&type=product>